

ŠPECIFIKÁ MISIE SOLÚNSKYCH BRATOV A ICH AKTUALIZAČNÝ POTENCIÁL

The Specifics of Mission of the Thessalonian Brothers and the Potential for their Actualization

Peter Kondrla – Roman Králik

DOI: 10.17846/CL.2016.9.2.90-97

Abstract: KONDRLA, Peter – KRÁLIK, Roman. *The Specifics of Mission of the Thessalonian Brothers and the Potential for their Actualization.* Missionary activity is a part of the process of reproduction and growth of most religions. Well established religions, religious communities or new religious movements, they each use different methods of missionary activity and they are based on different and often divergent theological principles. They respect the political conditions but also the cultural realities of the given mission territories. Byzantine mission often had a form of political mission. But Cyril and Methodius did not use the method of binding the faith with social status and political benefits. Spiritual mission does not want to get a large number of believers, but it wants to bring a living faith, which is connected with the culture and language of the mission territories. The pursuit of such 'living faith' mission remains in the present European context until now. This phenomenon is reflected primarily in an effort to leave formalism that is connected to the state church, but also in the movement of new evangelization and re-evangelization. All these activities can be seen as a process of actualization of the missionary legacy of Cyril and Methodius, which in turn may be (and should be) considered an authentic way of preserving the foundational values of European culture.

Key words: *Cyril, Methodius, spiritual mission, religious formalism, new evangelization*

Abstrakt: KONDRLA, Peter – KRÁLIK, Roman. *Špecifiká misie solúnskych bratov a ich aktualizačný potenciál.* Misijná činnosť je súčasťou reprodukcie väčšiny náboženstiev. Jednotlivé náboženstvá, reholné spoločenstvá či nové náboženské hnutia využívajú rôzne spôsoby misijnej činnosti a vychádzajú z rôznych a často rozdielnych teologických princípov, zohľadňujú politické podmienky, ale aj kultúrne danosti misijného územia. Aj napriek tomu, že pre Byzanciu nebola politická misia výnimočná, Cyril a Metod nepostupujú cestou previazania viery so spoločenským postavením a politickými výhodami. Duchovná misia nemá cieľ získať veľké množstvo veriacich, ale chce priniesť živú vieru, ktorá je prepojená s kultúrou a jazykom misijného územia. Snaha o misiu živej viery zostala v európskom kontexte prítomná až do súčasnosti. Prejavuje sa to hlavne v snahách o opustenie formalizmu previazaného so štátnou cirkvou, ale aj o novú evanjelizáciu či reevanjelizáciu. Všetky tieto aktivity môžeme vnímať ako aktualizáciu misijného odkazu Cyrila a Metoda, ktorý je reálnou cestou k zachovaniu primárnych hodnôt európskej kultúry.

Kľúčové slová: *Cyril, Metod, duchovná misia, náboženský formalizmus, nová evanjelizácia*

Úvod

Misijná činnosť je úzko spätá nielen s kresťanstvom, ale aj s inými náboženstvami, špecificky monoteistickými. Princíp monoteizmu totiž predpokladá, že niet iného pravého náboženstva tak, ako niet iného pravého boha. Spôsoby, aké jednotlivé náboženstvá používali pri svojom šírení boli rôzne, nie vždy zhodné s našimi dnešnými predstavami. Z religionistického hľadiska kresťanstvo predstavuje pokračovanie striktného judaistického monoteizmu, zásadný posun však nastáva v tom, že kresťanstvo opúšťa pôvodný národný charakter náboženstva a postupne prechádza do pozície univerzalizmu. Táto zmena umožnila, že sa kresťanstvo mohlo šíriť naprieč rôznymi národmi a kultúrami, pričom malo potenciál pre zachovanie pôvodnej kultúry. Aspoň teoreticky.

Misijný model

Model kresťanských misií je odvodený od Kristovej výzvy: Chodte do celého sveta a ohlasujte evanjelium. Na inom mieste hovorí: Učte všetky národy a krstite ich v mene otca i syna i ducha svätého. V uvedených dvoch citátoch ide o dva zásadne rozdielne prístupy. Ohlasovať evanjelium znamená v prvom rade žiť život vernosti evanjeliu.¹ Byť verný odkazu Ježiša Krista, ktorý spočíva v láske k Bohu a k blížnemu. Tento aspekt sa prejavoval hlavne v prvotnej cirkvi, ktorá bola oficiálnymi úradmi považovaná za židovskú sektu. Jediným spôsobom, ktorým bolo možné ohlasovať evanjelium bolo svedectvo života. Podmienky, v ktorých sa rozvíjalo rané kresťanstvo nedovoľovali inštitucionalizáciu práve kvôli tomuto faktu.

Druhý model misie je založený na koncepte: Chodte a krstite ich. Tento model misie, ako je zrejme, je založený na udeľovaní vonkajšieho znaku krstu, ktorým sa človek stáva kresťanom a zároveň aj členom cirkvi. Osobné svedectvo nie je nevyhnutné, a preto by sme tento model mohli charakterizovať aj ako model úradnícky. Spolu s krstom sa človek stáva členom spoločenstva, ako by registrovaným a kontrolovateľným. Aplikovanie druhého modelu je viazané na politické zmeny, ktoré umožnili, aby sa kresťanstvo stalo akceptovaným náboženstvom a v konečnom dôsledku aj nástrojom v rukách politickej moci.²

Aplikovanie druhého modelu je podporené aj presvedčením o tom, že boh sa najviac teší zo spásy duší a tá je možná iba v prípade, že človek prijal krst a žije podľa jeho vôle, čo vyplýva z charakteru monoteistického náboženstva. Z teologického hľadiska sa krst stáva nevyhnutnou podmienkou spásy a vysluhovanie krstu je nielen plnením božej vôle, ale sa z takejto činnosti teší. Je zrejme, že týmto významovým posunom dochádza aj k posunu chápania spôsobu misijnej činnosti. Ako hovorí v tejto súvislosti Ivanov: „*Náboženský obrat, ktorý prebehol v Rímskej ríši v 4. storočí, pridal procesu obrátenia barbarov nový, politický rozmer. Po prvé bola živelná christianizácia ,podriadená’ smerovaniu konštantínopolskej politiky, po druhé sa krst začal vnímať ako záruka podriadenosti barbarov cisárskej vôli*“³. Zmena v chápaní misijnej činnosti sa udiala za Konštantína Veľkého, ktorý, hoci sám oficiálne kresťanstvo neprijal, uznal ho nielen za štátne náboženstvo, ale šírenie kresťanstva sa stalo symbolom náklonnosti Boha nielen k šíreniu viery, ale aj k tomu, čo robí. Neveriaci sa klaňajú Bohu, pretože sa boja cisára.⁴ Cisár sa takto stáva Božím poslom a služobníkom. V prípade

¹ Dekrét II. Vatikánskeho koncilu *Ad Gentes* v tejto súvislosti hovorí o epifánii ako základnom princípe misijnej činnosti. *Ad Gentes*, 9.

² HURBANIČ, Martin. The Byzantine Missionary Concept and its Revitalisation in the 9th Century. In *Byzantinoslavica*, roč. 63, 2005, s. 103.

³ IVANOV, Sergej, A. *Byzantské misie alebo je možné udělat z „barbara“ křesťana?* Pavel Mervant 2012, s. 45.

⁴ IVANOV, *Byzantské misie*, s. 47.

Konštantína bola misijná aktivita významne prepojená s vojenskými aktivitami. Jeho víťazstvá boli interpretované ako symboly Božej prítomnosti, ako napríklad pri porážke Gótov a Sarmatov. Ich porážka bola vysoko nepravdepodobná a víťazstvo Konštantína bolo chápané ako prejav Božej náklonnosti a zároveň ako dôkaz Božej existencie. V istom zmysle postupoval Konštantín v misii, ktorá bola typická pre prvotnú Cirkev. V prvotnej Cirkvi bola znakom prítomnosti Boha láska, v ktorej komunity navzájom žili. V tomto prípade sa uplatnil výrok: „*Pozrite, ako sa milujú*“. V prípade Konštantína však platí, pozrite akú moc mu dal Boh, dokázal poraziť neporazitelného. Konštantín teda ukazuje skutky, v tomto prípade nie skutky lásky, ale skutky, ktoré dokazujú jeho moc. Týmto misijná činnosť dostáva nový rozmer, je zviazaná s politickou mocou a pomocou tejto moci aj šírená. Vďaka tomu významovému posunu dostáva kresťanská misijná činnosť v nasledujúcich storočiach nový charakter.

Zmena v štýle ohlasovania radostnej zvesti však narazila na nové prekážky. Cirkev sa inštitucionalizovala a vytvorila si vnútornú hierarchickú štruktúru, vďaka čomu sa objavili minimálne dve nové otázky. Ako do tejto hierarchie zahrnúť diecézy, ktoré nie sú súčasťou ríše a existujú vo výrazne odlišných politických podmienkach a ako sa vyrovnáť s vnútornými rozpormi, ktoré vznikali cez alternatívne heretické náuky a naštrbovali koncept jednej a všeobecnej cirkvi.

Pokiaľ ide o politické prepojenie misijnej činnosti a politickej moci, toto prepojenie sa prejavilo skôr v diplomatických krokoch ako v aktívnej misijnej činnosti. Nebolo nič výnimočné, že cisár pozval cudzieho panovníka do Konštantínopola a tam ho dal pokrstiť.⁵ Takéto aktivity vytvárali nielen puto duchovné, ale aj politické. Barbari boli týmto spôsobom napojení na byzantskú kultúrnu tradíciu. Pokiaľ ide o aktívnu misionársku činnosť, ktorá by pripomínala aktivity Cyrila a Metoda, ide skôr o ojedinelé prípady mníchov, ktorí žili v krajinách mimo impéria a svojím životom a cnosťami ukazovali nový spôsob života.⁶ Z hľadiska budúcej perspektívy misijnej činnosti sa tento spôsob ukázal ako reálnejší, pretože barbarské kmene negatívne vnímali akulturačný kontext misie, ktorá sa diala diplomatickou cestou a viacej uprednostňovali misionárov, ktorých aktivity sa odohrávali na duchovnom a nie politickom poli.

Využitie inkulturácie ako nástroja pre misijnú činnosť si uvedomovali aj cirkevní otcovia a uvedomuje si ho aj súčasná cirkev. Druhý vatikánsky koncil vyzýva k inkulturačnému hlásaniu evanjelia, ktoré považuje za jedinú cestu ohlasovania. Požiadavku Koncilu potvrdzuje aj Ján Pavol II.: „*Proces inkulturácie je jednoznačne obojstranný proces. Z jednej strany máme kresťanský život a poslanstvo, ako ho odovzdáva Cirkev, a z druhej strany máme mnohoraké neustále zmeny a rozvoj jednotlivých ľudských kultúr.*“⁷ O vhodnosti procesu inkulturácie bol presvedčený napríklad Ján Zlatoústý, ktorý presadzoval liturgiu v jazyku ľudu, pripravil liturgiu a dokonca vysvätil chrám pre Gótov v hlavnom meste impéria. Okrem toho, že sám aktívne vykonával misijnú činnosť svojím životom, povzbudzoval mníchov, aby sa vydávali na cesty k barbarom a tam hlásali Božie slovo.

Koncepcia, ktorú podporoval Ján Zlatoústý sa však nestala všeobecne akceptovaným spôsobom pre vykonávanie misie. Naopak, dominanciu mala stále misia centralizovaná, teda misia, ktorá je prepojená na politickú moc a krst je často vnímaný ako prejav podriadenosti cisárovi. Tento prístup k misiám pretrvával a fungoval aj v 9. storočí, keď sa odohrala misia Cyrila a Metoda k Slovanom.⁸

⁵ Porovnaj: HURBANIČ, Martin. Byzantská politická ideológia v misijnej praxi 9. storočia (Encyklika Ad archiepiscopales thronos per orientem obtinentes patriarchu Fotia). In *Pohanstvo a kresťanstvo. Zborník z konferencie usporiadanej 5. – 6. 2. 2003 v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica 2003, s. 133.

⁶ IVANOV, *Byzantské misie*, s. 56, 57.

⁷ JÁN PAVOL II. *Apoštolí Slovanov*. Rím 1998, čl. 21.

⁸ HURBANIČ, Martin. The Eastern Roman Empire and the Sassanid Empire in the 6th century. A comparative

Misia Cyrila a Metoda – duchovná versus diplomatická misia

Hurbaníč v súvislosti s misiou solúnskych bratov hovorí o tom, že ich pôsobenie sa ocitlo na hranici dvoch vplyvov a dvoch typov misijnej činnosti. „V tejto súvislosti treba poznamenať, že kristianizácia a misijné aktivity boli zo strany byzantských elit považované iba za jednu z možných foriem nadviazania bližších kontaktov so subjektmi nachádzajúcimi sa vo sfére záujmu impéria, kde sa kristianizácia v byzantskom ponímaní spájala predovšetkým s politickou akceptáciou podriadeného štatútu daného subjektu k cisárovi“.⁹ Tento názor potvrdzuje naše predchádzajúce tvrdenia o dominancii politického a diplomatického typu misií v Byzancii. Ivanov byzantskú misiu v tomto storočí vníma ako nie veľmi úspešnú. „O výsledkoch misijnej činnosti Byzancie v 9. storočí môžeme všeobecne konštatovať, že jej úspechy boli skromnejšie, ako sa pôvodne počítalo. Chazarský kaganát prijal namiesto kresťanstva judaizmus, krst Rusi sa prejavil ako efemérny, Morava bola a zostala pod rímskou jurisdikciou a rovnako susedné Bulharsko sa takmer dostalo z područia konštantínopolskej cirkvi. Príčinou neúspechu bola nepružná politika Grékov v novopokrstených krajoch: vnášali tam byzantské zvyky a nebrali ohľad na realitu“¹⁰.

Vďaka týmto skutočnostiam nebolo jednoduché realizovať misijnú činnosť ani na Veľkej Morave. Cyril a Metod pôsobili v prostredí, ktoré sa s kresťanstvom stretlo, no na druhej strane ich pôsobenie nebolo prijaté s nadšením a nestretlo sa s podporou. Okrem toho pápež Mikuláš I. odmietol žiadosť Rastislava a kniežat o vyslanie misionárov, preto sa obrátil na Byzanciu.¹¹ Išlo o územie, ktoré bolo pod vplyvom Franskej ríše, ktorá svoje misijné aktivity spájala s aktivitami politickými a diplomatickými. A tento fakt reflektoval aj pápež. Tomuto prostrediu museli prispôbiť svoje pôsobenie. Vierozvestovia nemohli využiť diplomatickú misiu, a preto sa orientovali skôr na individuálny typ misie, aj keď isto nešlo o misiu podobnú írskotým mníchom. Cyril a Metod boli síce vyslaní panovníkom, no na Veľkej Morave sa pohybovali bez politického krytia, pretože to nebolo územie pod politickým vplyvom Byzancie.¹² Aj z toho dôvodu sa dostávali do konfliktu s franskými duchovnými. O odpore z ich strany svedčí aj fakt, že viackrát vzniesli obvinenie z toho, že sa vierozvestovia odkláňajú od tradície západného kresťanstva. Tu si treba uvedomiť, že v tom období bolo kresťanstvo ešte jednotné, pokiaľ ide o východnú a západnú cirkev, a tak sa celá Cirkev vo svojom hierarchickom usporiadaní orientovala na pápeža, ktorý posudzoval správnosť alebo nesprávnosť učenia, ale aj misijných aktivít. Preto si rímsky biskup povolal Cyrila a Metoda na návštevu ad limina apostolorum, aby preveril ich učenie a misijné pôsobenie.¹³ Návšteva však neznamenala koniec misijného pôsobenia na našom území, naopak pápež odobril pôsobenie bratov a súhlasil s pokračovaním ich činnosti. Konštantín sa už nevrátil na slovanské územia, nie však kvôli zákazu, ale kvôli zdravotnému stavu, ktorý mu nedovolil vykonať náročnú

---

study of the superpowers in the 'Bipolar World' of late antiquity | [Východorímska ríša a Sasánovská Perzia v 6. storočí. Pokus o komparáciu veľmocí „bipolárneho sveta“ neskorej antiky]. In *Konštantínove listy*, roč. 8, 2015, s. 2-13.

⁹ HURBANIČ, Martin. Byzantsko-slovanská oikumene. Spoločenstvo kultúry a viery. In *Slovanský prehľad. Review for Central, Eastern and Southeastern European History*, roč. 91, 2005, č. 1, s. 3.

¹⁰ IVANOV, *Byzantské misie*, s. 166.

¹¹ IVANIČ, Peter – HETÉNYI, Martin. Cesta byzantskej misie na Veľkú Moravu z pohľadu českej a slovenskej historiografie. In LUKÁČOVÁ, Martina et al. *Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda*. Nitra 2013, s. 75.

¹² IVANIČ, Peter – HETÉNYI, Martin. Geopolitická situácia priestoru strednej a juhovýchodnej Európy v ranom stredoveku. In PANIS, Branislav et al. *Bratia, ktorí menili svet – Konštantín a Metod*. Bratislava 2012, s. 47-70.

¹³ IVANIČ, Peter – LUKÁČOVÁ, Martina. Svätý Metod na misijných a diplomatických cestách (historicko-geografické súvislosti). In *Historický časopis*, roč. 6, 2015, č. 1, s. 657.

cestu naspäť. Metod sa na územie Veľkej Moravy vrátil už ako biskup a pokračoval v misijnej činnosti podľa pôvodných zámerov.¹⁴

Ako sme už naznačili, misia Cyrila a Metoda u Slovanov nemala politický charakter, práve naopak, išlo o misiu duchovnú. V nadväznosti na tradíciu Jána Zlatoústeho sa snažili vierozvestovia prispôbiť podmienkam krajiny, v ktorej pôsobili a orientovali sa inkulturáciu evanjeliového poslania. Ján Zlatoústý vytvoril liturgiu pre Gótov a posvätil im vlastný chrám, v ktorom mohli vykonávať bohoslužby vo vlastnom jazyku a podľa vlastných kultúrnych zvyklostí. Podobne konali aj vierozvestovia. Išlo teda o misiu pravdy a nie misiu moci, ako je napísané aj v prosbe, ktorá bola poslaná do Konštantínopola¹⁵. Kniežatá žiadajú takého muža, ktorý ich vyučí pravde Božej a rozumne im ju vyloží. Žiadosť o rozumné vyloženie zrejme poukazuje na fakt, že stretnutie s vierou, ktoré bolo sprostredkované cez franskú misiu, nebolo zrozumiteľné ani kniežatám a ani obyčajným ľuďom.¹⁶ Takáto misia smeruje skôr k diplomatickému previazaniu či podriadeniu, ako k reálnemu odovzdaniu živej viery. Franskí misionári trvali na latinizácii, latinčina bola jediným liturgickým jazykom a zároveň odmietali akceptovať kultúrne špecifiká Slovanov. Cieľom nebolo priniesť vieru v Boha, ale cieľom bolo priniesť kresťanstvo, ktoré mohlo slúžiť ako potenciálny nástroj na vytváranie politickej jednoty. Nová tvár Európy mala byť postavená na spoločnom kultúrnom základe a k vytvoreniu tohto základu malo poslúžiť kresťanstvo ako jediné náboženstvo a tomuto náboženstvu sa malo prispôbiť aj prostredie jednotlivých území. Podobne typy misie fungovali aj v Byzancii, ako sme už uviedli, no v prípade Veľkej Moravy takáto misia neprichádzala do úvahy vzhľadom na sféry vplyvu vo vtedajšej Európe. Preto o misii Cyrila a Metoda môžeme hovoriť ako skutočne duchovnej misii, ktorá nemala žiaden významný politický podtón.

V tomto období nebolo výnimočné, že jednou z metód šírenia kresťanstva bolo pohrdanie tými, ktorí neprijali krst. Veľmoži, ktorí boli nepokrstení nemohli vstúpiť na hostinu a neboli chápaní ako rovnocenní partneri v politickom dialógu. Neprijat' krst znamenalo obmedziť možnosti uplatnenia sa v politickom a spoločenskom živote. Stať sa kresťanom znamenalo vstupenku do vyššej spoločnosti a stalo sa súčasťou životného štýlu. Prijatie kresťanstva sa tak stalo prestížnou spoločenskou záležitosťou, no na strane druhej to bolo nezriedka prijatie formálne, pokrstený nerozumel pravdám, ktoré prijal, ako sme už uviedli vyššie. Pôvodný misijný zámer, ktorý chcel ohlasovať vieru cez skutky sa takmer stratil a nastúpil formalizmus, ktorý ohrozoval a ohrozuje kresťanstvo až do súčasnosti. Cyril a Metod vo svojej misijnej metóde nevyužívali metódu formalizácie, nekombinovali vieru so spoločenským postavením.¹⁷ Naopak spájali vieru s kultúrou, jazykom a písmom. Viera, ktorú prinášali kultivovala prostredie, v ktorom sa šírila.

Aktualizačný kontext

Odmietanie formálneho kresťanstva a prehlbovanie živej viery bolo a je cieľom mnohých misionárov, duchovných či teológov. Misijný model Cyrila a Metoda je využívaný dodnes a zároveň ich

¹⁴ HUSÁR, Martin. Vybrané aspekty ceremónií a audiencií spojených s pobytom Konštantína a Metoda v Ríme. Otázky procesií a architektúry. In *Konštantínove listy*, roč. 9, 2016, č. 1, s. 29-38. MARSINA, Richard. *Metodov boj*. Bratislava 2012.

¹⁵ ZUBKO, Peter. The development of Cyril-Methodius texts in the Liturgy of the Hours in Central Europe | [Vývoj cyrilometodských textov v liturgii hodín v strednej Európe]. In *Konštantínove listy*, roč. 8, 2015, č. 1, s. 40-62.

¹⁶ HETÉNYI, Martin. Politické aspekty misie Konštantína a Metoda pred príchodom na Veľkú Moravu. In *Duchovné, intelektuálne a politické pozadie Cyrilometodskej misie pred jej príchodom na Veľkú Moravu*. Nitra 2007, s. 180-194.

¹⁷ VAVŘÍNEK, Vladimír. *Cirkevní misie v dějinách Velké Moravy*. Praha 1963, s. 100.

spôsob evanjelizácie je aj inšpiráciou či prototypom pre reformátorov a kritikov náboženského formalizmu.

Zdenka Gadušová v tejto súvislosti upozornila na podobnosť misijnej činnosti solúnskych bratov a dánskeho mysliteľa Sorena Kierkegaarda.¹⁸ Stalo sa tak na expozícii *Svetový Dán* pri príležitosti 200. výročia narodenia Kierkegaarda (1813 – 1855) a za účasti dánskeho veľvyslanca na Slovensku J. E. Christiana Alberta Königsfeldta v Nitre v novembri 2013.

Na rozdiel od Cyrila a Metoda je síce Kierkegaard viacej známy ako kritik náboženských pomerov v Dánsku. Svojou kritikou formálneho kresťanstva (Christendom), dôrazom na vášnivé prežívanie viery je však podobný slovanských predchodcom. Samozrejme nábožensko-kultúrno-politická situácia kresťanstva danej doby bola diametrálne odlišná, ale osobné zaujatie a zápal pre pravé kresťanstvo, úprimný vzťah človeka k Bohu spájali a spája týchto kresťanov aj navzdory stáročiam. Aj keď sa Kierkegaard nedovoľáva priamej inšpirácie Cyrilom a Metodom, ich spoločný zámer je badateľný. Spoločným východiskom je pre nich kresťanstvo založené na Novom zákone a autentickom bytí človeka.¹⁹

Kierkegaard svojím konceptom kritiky formálneho kresťanstva predstavuje prototyp novej evanjelizácie, na ktorú súčasné kresťanstvo kladie veľký dôraz. Dokonca sa v tejto súvislosti hovorí o reevanjelizácii ako o novom pochopení posolstva, ktoré evanjelium ponúka a ktoré je ukryté pod nánosom formalizmu a povrchnosti. Solúnski bratia vnímali misijnú činnosť ako kultúrnu misiu, ktorá mení človeka v jeho vnútri, mení jeho hodnotovú orientáciu, životné priority. Vedie človeka k objaveniu kresťanských hodnôt v každodennom živote. Za úspešnú možno považovať tú misiu, ktorej výsledky je možné vidieť v praxi, teda v zmene správania a nie iba v náraste počtu veriacich. Na fakt, že k formalizácii kresťanstva prispelo aj jeho akceptovanie štátom a uznanie za štátne náboženstvo sme už upozornili. Kresťanstvo sa v mnohých krajinách stalo oficiálnym štátnym náboženstvom, čo však paradoxne viedlo k formálnemu kresťanstvu a úpadku samotného kresťanstva.²⁰ Na formálnosť kresťanstva, ktoré nie je v súlade s Novým zákonom, upozorňoval veľmi kriticky aj Kierkegaard,²¹ ktorý výrazne ovplyvnil mysliteľov 19. a 20. storočia.²²

¹⁸ Prehľadové štúdie o Kierkegaardovi pozri: KRÁLIK, Roman – PAVLÍKOVÁ, Martina. The Reception of Kierkegaard's Thought in Slovakia. In *Filozofia*, roč. 68, 2013, č. 1, s. 82-86 a KRÁLIK, Roman. The Reception of Søren Kierkegaard in Czech language writings. In *Filosofický časopis*, roč. 61, 2013, č. 3, s. 443-451.

¹⁹ Porovnaj: KONDRLA, Peter – KRÁLIK, Roman. Authentic being and moral conscience. In *European Journal of Science and Theology*, roč. 12, 2016, č. 4, s. 155-164; VALČO, Michal. – VALČOVÁ, Katarína. The Epistemological Challenge Of Kierkegaard's Truth Is Subjectivity Principle. In *Komunikácie*, roč. 16, 2014, č. 3, s. 25 -28; VALČOVÁ, Katarína – PAVLÍKOVÁ, Martina – ROUBALOVÁ, Marie. Religious Existentialism as a Countermeasure to Moralistic Therapeutic Deism. In *Komunikácie*, roč. 18, 2016, č. 3, s. 98-104.

²⁰ Tomuto typu krízy spoločnosti sa venuje aj štúdia: PALITEFKA, Jozef. The future of western civilization in the context of Oswald Spengler's work In *European Journal of Science and Theology*, roč. 12, 2016, č. 3, s. 33-43.

²¹ Kritiku formálneho kresťanstva u Kierkegaarda pozri: KRÁLIK, Roman – TÖRÖK, Luboš. The Moment: Kierkegaard's attack upon Christendom. In *European Journal of Science and Theology*, roč. 12, 2016, č. 3, s. 45-53; KONDRLA, Peter – PAVLÍKOVÁ, Martina. From formal ethics to existential ethics. In *European Journal of Science and Theology*, roč. 12, 2016, č. 4, s. 101-111.

²² Viac k tejto problematike v štúdiách: PAVLÍKOVÁ, Martina. The Concept of Anxiety and its Reflection in Auden's Work 'The Age of Anxiety'. In *European Journal of Science and Theology*, roč. 12, 2016, č. 4, s. 111-119; KRÁLIK, Roman. Kierkegaard and his influence on Tillich's philosophy of religion. In *European Journal of Science and Theology*, roč. 11, 2015, č. 3, s. 183-189; ANTOŠOVÁ, Marcela. The unfinished house' and 'a step into darkness' book versus movie. In *European Journal of Science and Theology*, roč. 12, 2016, č. 1, s. 129-137; VALČO, Michal. *Koncepcia subjektu a viery u S. Kierkegaarda a D. Bonhoeffera:*

Valčo zase poukazuje na fakt, že Kierkegaard, podobne ako solúnski bratia, vníma hlásanie evanjelia ako spoločný život s Bohom a nie ako formálnu či spoločenskú udalosť. „*Pre Kierkegaarda, najmä s ohľadom na jeho neskoršie spisy po roku 1848, je to kresťanský Boh, ktorý jediný je schopný a ochotný otvoriť ľudské ja zvnútra a nanovo vycentrovať jeho celú existenciu. Kierkegaard však vo svojich kresťanských teologických prácach prísne rozlišuje medzi Bohom Starého a Nového zákona na jednej strane a učeniami o tomto Bohu, ako sú tieto prezentované a komunikované ľuďom etablovanou dánskou cirkvou, na strane druhej. Neexistuje žiaden vykupiteľský systém náboženského myslenia; neexistuje nijaká posvätená štruktúra, ktorá by automaticky priviedla ľudí k novej, vykúpenej existencii. Pravda je zjavená v a skrze subjektivitu, alebo, ako Kierkegaard provokatívne hovorí: pravda je subjektivita.*”²³

Pojem subjektivity však v tomto prípade neznamena prechod k súkromnému náboženstvu, ale k živej viere. Subjektivita tak v chápaní Kierkegaarda ako aj v ideovom zámere misie solúnskych bratov predstavuje snahu o autentické prežívanie viery, ktorá sa odohráva na pozadí autentického prežívania existencie človeka.²⁴ Autentickosť bytia nie je možná vo formálnom prostredí, kde je vyznávanie viery chápané ako súčasť spoločenského života alebo kultúrny zvyk či folklór. Nie je náhodou, že Cyril a Metod sú spolupatrónmi Európy. Oprávnenosť tejto voľby potvrdzuje nielen fakt, že náboženské hodnoty sa stali súčasťou výbavy kultúrneho dedičstva našich národov. Správnosť voľby potvrdzuje aj to, že vierozvestovia priniesli živú vieru, ktorá nielen riadi vonkajšie skutky človeka, ale ovplyvňuje aj jeho morálne rozhodnutia. Tento moment misie je východiskom pre neustálu aktualizáciu a inšpiruje teológov a misionárov naprieč rôznymi kresťanskými tradíciami.²⁵

SUMMARY: THE SPECIFICS OF MISSION OF THE THESSALONIAN BROTHERS AND THE POTENTIAL FOR THEIR ACTUALIZATION. The heritage and legacy of the missionary activities of Cyril and Methodius are evaluated from various aspects. One aspect is the emphasis on the missionary lifestyle as a model of an authentic life of faith. Their way of experiencing and living out the faith is closely linked to the manner of exercising their missionary activity. Byzantine mission frequently used methods of political or diplomatic missions but this method was not applicable in the case of the Thessalonian brothers. The reason for this was that Great Moravia had not been under a direct political influence of the Byzantine Empire. Therefore, Cyril and Methodius came as disseminators of faith and culture, and not as conquerors that would reject the native culture and replace it with their own. The mission of the Thessalonian brothers was focused on the living faith, which was characteristic of the early church, spreading the example of a good life. Cyril and Methodius

etické implikácie. Ljubljana: KUD Apokalipsa a CERI SK, 2016; PAVLÍKOVÁ, Martina. Despair and alienation of modern man in society. In *European Journal of Science and Theology*, roč. 11, 2015, č. 3, s. 191-200.

²³ Otázka subjektivity je dôležitá pre pochopenie spôsobu prijatia misie a evanjeliovkej pravdy. V tejto súvislosti pozri: VALČO, Michal. Kierkegaard's 'Sickness unto Death' as a resource in our search for personal authenticity. In *European Journal of Science and Theology*, roč. 12, 2016, č. 1, s. 97-105. Kierkegaard pokračuje v línii nemeckého teológa, Martina Luthera, podľa ktorého bolo ohlasovanie kresťanskej zvesti pokračovaním *missio Dei* s implikáciami pre konkrétneho jednotlivca, hriešnika. Pozri: VALČO, Michal. The Roots and nature of Luther's theological understanding of «Missio Dei» in the context of his reformation agenda (s. 182). In *European Journal of science and theology*, roč. 12, 2016, č. 4, s. 181-188.

²⁴ Na zložitosť interpretácie Kierkegaardovho textu upozornil: DEBNÁR, Marek. Miznutie autora a utváranie významu. In *World Literature Studies*, roč. 25, 2016, č. 3, s. 104-121.

²⁵ K tejto problematike pozri: VEPŘEK, Miroslav. Slovanská bohoslužba v českej rímskokatolíckej cirkvi v súčasnosti ako cyrilometodské dedičstvo. In *Konštantínove listy*, roč. 9, 2016, č. 1, s. 192-198.

got into various conflicts, most of which were related to the ideas of state power used (and abused) by the church, especially as it had been the case in the Frankish Empire. These conditions were similar to the modern period and contemporary Christianity because it, too, has been tied to the political and economic structures, thus becoming more and more formal, and less existentially relevant. Kierkegaard, among others, in his criticism of formal religion pointed out some of these problems. Spiritual vitality is being substituted with rituals and formalities that originally were designed to cultivate the very spirituality they have now come to obstruct. Kierkegaard and other existential critics of such formal Christendom see the solution in a return to the original Christian roots, as did Cyril and Methodius. It should be a return to cultural values that are organically tied to the values of faith, and which create not only a culturally cultivated human being, but also an authentic human who is good in a moral sense.

doc. PhDr. PaedDr. Peter Kondrla, PhD.
Constantine the Philosopher University in Nitra
Faculty of Arts
Central European Research Institute of Søren Kierkegaard
Hodžova 1
949 74 Nitra
Slovakia
pkondrla@ukf.sk

prof. PaedDr. THDr. Roman Králik, Th. D.
Constantine the Philosopher University in Nitra
Faculty of Arts
Central European Research Institute of Søren Kierkegaard
Hodžova 1
949 74 Nitra
Slovakia
rkralik@ukf.sk